רבא אמר כיון שהתחיל שוב אינו פוסק • כלומר כיון שהתחיל ביום ראשון של (ה) אחרונים שוב אינו פוסק וכן הפסק: **במרחשון הוא** • פי' אחרא דכתיב ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון פריך דמתני' אפשר לתרץ דאמלקוש קמיירי אכל ביומא מורה דבמרחשון:

ובחזירתו אוכל חזיז מן התלם וכו' • וקשיא הא דקאמר לעיל גמלא הגדילה בשמה חדשים גדילה באחד עשר יום הוה ליה למימר גדילה בתליסר *וכי"ל יומי שהרי נויד מהחלת ליגדל ושמא ל"ל דלכל המאוחרת שנזרעה בשלישית קאמר גמלא גדילה בי"א יום וכ"ש: **לא** אבוה בעיר • פירוש בעיר ר"ל בעיר ממש וי"מ פשטיה דקרא בעיר בשגגה כלומר לא אבוה בשגגה ועיר הוי ל' שגגה כמו ומלאו פני תבל ערים (ישעיה יד): זמי

רבינו חננאל

ואפקוה [מונה] כ"א יום מר"ה ועד יו"ש האחרון של חג ומתחיל להזכיר ביו"ש האחרון כדרך שמונה י' ימים מר"ה ועד יו"ה כ והעשירי הוא יוה"כ. ומתחיל להזכיר וכיון שמתחיל שוב אינו פוסק וכן הלכה: מתני' עד מתי שואלין את הגשמים כו' ג) הא אסיק' לשמעתא כי ש"ץ היורד לגבי התיבה ביו"ם הראשון של פסח מוכיר מוריד הגשם ופוסק מלהזכיר והיורד בפוסק אינו מוכיר ג) כיון שא"ר מאיר עד שיצא ניסן שנא' ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון ואקשינן והא מורה במרחשון הוא ומלקוש בניסן ושנינן בימי יואל בן פתואל ג) (ש"ם) [נאמר] מורה בניסן שיצא אדר ולא ירדו גשמים. ירד רביעה ראשונה באחר בניסן אמר להם הנביא צאו וזרעו נעשה להן גם ונתגלה להם החמים שאוגרין הנמלין בחורין ובכתלים ולקרו אותן וזרעו ירדה להן רביעה שנייה בחמשה בניסן וצמחו זרעים והקריבו העומר בי"ו בניסן. נמצאת תבואה הגדילה בו' חדשים גידלה בי"א יום על אותו דור נאמר חוזרעים ברמעה ברנה יקצורו השור שהיה בהליכתו הולך כשם בוכה. בחזירתו היה אוכל חזיז. בא יבא ברנה [נושא] אלומותיו קנה זרת שבולת שתים. א"ל רב נחמן לר' יצחק הא דכתיב כי קרא ה' לרעב וגו' אותן ז' שנים מאי אכול א"ל הכיא"ר יוחנן שנה ראשונה אכלו מה שבבתים שניה אכלו מה שבשדות. וחוב בעא מיניה בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר א"ל הקדוש ברוך הוא לישראל שאינו בא בירושלים של מעלה עד שיבנה להם ירושלים של מטה וישרה שכינתו הקדושה בקרבם. וחוב בעא מיניה מ"ד ובאתת יבערו ויכפלו וגו'. א"ל אחת היא שמבערת הרשעים לגיהנם ומאי ניהי ע"ז. ותוב בעא מיניה מ"ד כי שתים רעות עשה עמי וגו'

(מבוא ד' ד' ו.)
מ-שאלות בן זכי בחיי
מ-תשובותיו
לר' אלי' יחנן
(דומה כוח השאלות
הם בספרי המקבלי:
"אלי' בחיים")

רבא אמר כיון שהתחיל שוב אינו פוסק וכן אמר רב ששת כיון שהתחיל שוב אינו פוסק ואף רב הדרך ביה דאמר רב חננאל אמר רב מונה עשרים ואחד יום בדרך שמונה עשרה ימים מר"ה עד יוה"כ} ומתחיל וכיון שהתחיל שוב אינו פוסק: **מתני' *עד מתי שואלין את הגשמים ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח ר' *מאיר אומר עד שיצא ניסן שנאמר ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון: גמ' אל רב נחמן לר' יצחק יורה בניסן (ג) יורה במרחשון** (*דתנן) **ומלקוש בניסן אל** הכי אמר רבי יוחנן בימי יואל בן פתואל נתקיים מקרא זה דכתיב ביה יותר הנגם אכל הארבה וגו' אותה שנה יצא אדר ולא ירדו גשמים, ירדה להם רביעה ראשונה באחד בניסן, אמר להם נביא לישראל צאו וזרעו אמרו לו מי שיש לו קב חטים או קבים שעורין יאכלנו ויחיה או יזרענו וימות? אמר להם אעפ"כ צאו וזרעו, נעשה להם גם ונתגלה להם מה שבכתלין ומה שבחורי נמלים, יצאו וזרעו שני ושלישי ורביעי וירדה להם רביעה שניה בחמשה בניסן הקריבו עומר בששה עשר בניסן נמצאת תבואה הגדילה בששה חדשים גדילה באחד עשר יום נמצא עומר הקרב מתבואה של ששה חדשים קרב מתבואה של אחד עשר יום ועל אותו הדור הוא אומר הזורעים ברמעה ברנה יקצרו, הלך ילך ובכה נושא משך הזרע, וגו' מאי הלך ילך ובכה נושא משך וגו' א"ר יהודה שור כשהוא חורש הולך ובוכה ובחזירתו אוכל חזיז מן התלם וזהו בא יבא ברנה, מאי נושא אלומותיו א"ר חסדא ואמרי לה במתניתא תנא קנה זרת שבולת זרתים אל רב נחמן לר' יצחק מאי דכתיב כי קרא ה' לרעב וגם בא אל הארץ שבע שנים בהנך שבע שנים מאי אכול? הכי אמר רבי יוחנן שנה ראשונה אכלו מה שבבתים, שניה אכלו מה שבשדות, שלישית בשר בהמה טהורה, רביעית בשר בהמה טמאה, חמישית בשר שקצים ורמשים, ששית בשר בניהם ובנותיהם, שביעית בשר זרועותיהם לקיים מה שנאמר איש בשר זרועו יאכלו אל רב נחמן לר' יצחק מאי דכתיב בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר משום דבקרבך קדוש לא אבוא בעיר: הכי א"ר יוחנן אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה, ומי איכא ירושלים למעלה? אין דכתיב ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו אל רב נחמן לר' יצחק מאי דכתיב ובאחת ובערו וכסלו מוסר הבלים עץ הוא אל הכי א"ר יוחנן אמר מאי היא שמבערת רשעים בגיהנם מאי היא עץ ע"ז: כתיב הכא מוסר הבלים עץ הוא וכתיב התם הבל המה מעשה תעתועים אל רב נחמן לר' יצחק מ"ל כי שתים רעות עשה עמי תרתין הוא דהוו עשרין *וארבע שביקא להו אל הכי א"ר יוחנן אחת שהיא שקולה**

ט: שזורעים בדמעה ברנה יקטורו • אלא היה להן מה לאכול: **מאי הלך ילך ובכה** • אם לבני אדם כבר אמר הזורעים בדמעה ברנה יקטורו אלא על השור הכתוב אומר: **בהליכתו** • לחרוש התלם: **ובחזירתו אוכל חזיז** • שחת מן התלם שזרעו בהליכתו שבשהוא זורע מיד מתחלת ליגדל: **מאי נא יבוא ברנה נושא אלומותיו** • אם מפני התבואה שיש להם לאכול הרי כבר אמר ברנה יקטורו: **שבולת זרתים** • זהו גם גדול מה שאין כן דרך כל תבואה שהקנה פי שלשה וארבעה בשבולת: **כי קרא ה' לרעב** • כימי יהורם בן אחאב נאמר: **מה שבשדות** • סביחים ומה שבמחייר בשדות: **אלו בשר בניהם** • מקלחם: **משום דבקרבך קדוש** • *שאתה מטיב מעשיך לא יבא הקב"ה בעיר: **לא אבא בירושלים כו'** • והכי קאמר עד שיהא בקרבך קדוש למטה דהייט ירושלים לא אבוא בעיר שלמעלה: **ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו** • ירושלים שלמטה תהא בעיר שחוברה לה שהיא כיולא בה חבירתה ודוגמתה מכלל דאיכא ירושלים אחריתי והיכן אם לא למעלה: **ובאחת יבערו ויכפלו מוסר הבלים עץ הוא** • לי לאו גזרה שוה היא משמע לעומים כעין לקבל מוסר ולשון היו לוקין: **באחת** • עבירה שהן עושין יתבערו הכסילים רשעים: **עשרים וארבעה שביקא להו** • בתמיה בפרשת התשקיט (יחזקאל כג) כ"ד עבירות שעברו ל"א שעברו על כ"ד ספרים: שקולה

תרתי בלחוד הוא דעבוד. כ"ב שביקא להו יש מי שמפרש וכי יש עבירה הכתובה בכ"ד ספרים כלומר במקרא שלא עשו אותה ואמאי כתיב כי שתים רעות (וכ"ב דסתמה. כלומר וכי הציתו כ"ד ספרים עבירה הכתובה בהם שלא עשו אותה) ואנו קבלנו מרבותינו כי אלו הן כ"ד הטאות בכאן הם המפורשים בתלמוד א"י בפרק אלו שאין להם חלק ד) יש מן האחרונים המפרשים שהיו אומרים כ"ד רעות אלו הן הדברות בהאי קרא אותי עזבו מקור מים חיים. לחצוב להם. עובך את ה' אלהיך. רעתך ומשובותיך ולא פחדתיך אליך לא אעבור צוצה וגנה נחפשת נכתם עונך לא נמצאתי דרכך בניא ארבתי זרים ואחריהם אלך הרבישו המה פלכיהם שריהם כהגיהם ונביאיהם אומרים לעץ אבי אתה ולאבן אני ילדתני כי פני אלי עורף מספר עריך היו אלהיך אלו כ"ד רעות א"ר יוחנן לא גלו ישראל עד שנעשו כ"ד כתות של מינים שנאמר כן אדם שולח אני אותך וגו' אל גוי הממרד לא נאמר אלא גוי הממרדים ומצאנו במדרש חזית י"ר יוחנן כ"ד הטאות ונכיה ויחזקאל הנביא את ישראל בפרשת התשקיט את עיר הדמים אלו הן עיר שופכת דם ועשתה גלולים מטאת השם רבת המהומה איש לזרועו היו בך לטען שפוך דם ב) אב ואם הקלו בך לגר עשו בעושק בתוכך יתום ואלמנה הונו בך קדשי בזית ואת שבתותי חללת אנשי רכיל היו בך ואל ההרים אכלו בך זמה עשו בתוכך ערות אב גלה בך מטאת הנדה ענו בך ואיש את כלתו טמא בזמה ואיש את אחותו בת אביו ענה בך שוחד לקרו בך נשך ותרבית לקחת ותבצעי רעיך בעשק ואותי שכחת נאם ה' ועל כולם לא תחם אלא על הגזל והנה הביתי כפי אל בצעך אשר עשית ועל דמך אשר היו בתוכך. תיעמוד לבך אם תחוקנה ידיך לימים אשר אני עושה אותך

ז) נראה דר"ל דתשיקנא לעיל דאין כלכה כר"י דהך מתני' קק כתידך דר"ש דש"ן סיודך וכו'. ב) נראה דע"ל ר"מ אומר עד שיצא וכו'. ג) אולי ג"ל כימי יואל בן פתואל ירד מורה בניסן. ד) כאן ג"ל מ"ש למטה אל"י לא גלו ישראל וכו'. ה) אם ואם נמצאים לב' וכן יאום ולאמנה כ"ם בערוך.

רבינו גרשום

כר' יהודה היינו להזכרה שמתחיל להזכיר בחג והא דאמר ר' אליעזר הלכה כר"ג היינו לשאלה: והאמר ר' יוחנן במקום שהוא שואל מוכיר אלמא הא דאמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה היינו בין לשאול בין להזכיר דכי הדדי נינהו וקשיא הלכתא אהלכתא: הרוא דאמר מקום שהוא שואל הוא מוכיר היינו להפסקה כלומר שפוסק מלשאול ומלהזכיר ביום ראשון של פסח אבל להתחלה מתחיל בחג ושואל בשבעה במרחשון: הא לן והא להו הא דאמר הלכה כר"ג דאינו שואל עד שבעה במרחשון היינו להו לבני בבל דאית להו פירי בדברא ואין צריכין לנשמים עד ז' במרחשון והא דאמר הלכה כר' יהודה דבחג מוכיר ושואל לן בא"י דלית לן פירי בדברא: אית להו עולי רגלים ואם יורדין נשמים בג' *) אינן יכולין לחזור ממני הנשמים: כי קאמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה דשואל ומוכיר בחג בומן שאין בית המקדש קיים דליכא עולי רגלים והא דאמר הלכה כר"ג בומן שביהמ"ק קיים כגון שביהמ"ק בית חורו: ואנו דאית לן תרי יומי [שמיני] ואחרון של חג: היכי עבדינן הא אהר מהן חול הוא ובאיזה יום יתחיל לשאול. מתחיל במוספין של יום ראשון מימים האחרונים ופוסק במנחה דשמא חול הוא וערבית ושחרית

*) אולי ג"ל בג' במרחשון אל דג"ל בחג אין יכולין לחזור וכו'.